

Palet

VOOR WIE VAN KUNST HOUDT

DAVE DE LEEUW
IK WAS ALTIJD AL EEN SCHILDER

LIZAN FREIJSEN
DE SCHOONHEID VAN SCHIMMEL

MARTENS & VISSER
ZOEKEN GRENZEN OP

DAVID LYNCH
AFDALEN IN HET BOVENNATUURLIJKE

JAARGANG 75
NR 399
FEBRUARI 2019
ADVIESPRIJS
€ 8,95



Lizan Freijisen

De schoonheid van schimmel

Tekst Merel van den Nieuwenhof Beeld Studio Lizan Freijisen



Lizan Freijisen

In haar atelierruimte boven de brandweerkazerne in Rotterdam-Oost ligt een glooiend kleed met uitgespaarde gaten. Het heeft afgelopen zomer buiten gelegen, in het Belmonte Arboretum in Wageningen. Toen met sprankelende kleuren, nu zijn daarvan alleen nog afgezwakte tonen overgebleven, vaal en gevilt. 'Het heeft het maandenlang goed gedaan, tot er een paar weken regen overheen ging,' vertelt Lizan Freijisen (Zwijndrecht 1960). 'Maar onder de oppervlakte zijn de kleuren er nog. Ik ga het bijscheren en een tweede leven geven door nieuwe stukken in de open plekken te plaatsen.'

Hoewel het verval van het kleed zonde lijkt, sluit het naadloos aan bij de thematiek van haar werk. Ze heeft in de loop der jaren een groeiend archief aan foto's van schimmels, vochtvlekken en mossen verzameld. Wanneer die in huis worden aangetroffen markeren ze verval. Terwijl er veel schoonheid in schuilgaat, iets waarvoor Lizan onze ogen opent. Uitvergroet, geïsoleerd, ontdaan van kleur of ingekleurd met verf of krijt transformeren de vormen op papier, om vervolgens tijdens het tuften opnieuw van gedaante te veranderen. In het arboretum zag Lizan nu een al voltooid werk, vervagen, terwijl het landschap eromheen steeds groener werd. 'Een mooie omkering, alsof het kleed weer opgaat in de natuur. Dat bracht me terug bij de idee, bij waar het voor mij allemaal over gaat.'

Schilderen met draad

Van huis uit is ze schilder. De verf vervingde ze voor draad. 'Ik werk nu weliswaar met een

ander materiaal, maar in de basis draait het om kleur. Ik voel me in dat opzicht nog steeds een schilder,' zegt Lizan. Haar kleurgebruik komt in tuftel tot stand. 'Kleur is pas kleur als je er iets naast zet. Zo kan dezelfde tint groen zich steeds anders voordoen. Dat probeer ik uit en dan ineens zie ik: dit is het!' Ze laat zien hoe ze kleuren opbouwt bij het tuften, een veelgebruikte techniek voor het maken van tapijten. 'In één gaatje komen vier draden. Door bijvoorbeeld eerst vier witte, dan drie witte en een grijze, en vervolgens twee witte en twee grijze te gebruiken, ontstaan kleurovergangen.' Het kleurverloop dat ontstaat is heel subtiel, her en der gecontrasteerd door een afwijkende kleur. Natuurlijke kleuren, zoals groen, bruin en warm oranje voeren de boventoon, maar worden soms opgeschud door een lager liggend blauw of roze. Zo ontstaan reliëfs en vormen die doen denken aan organismen en landschappen, bekeken vanuit de ruimte of juist ingezoomd als door een microscoop.

Lizan Freijisen, The Living Surface, 2017, installatie in Museum Boijmans van Beuningen (foto: Lotte van Stekelenburg)





Lizan Freijesen, *The Dunes*
(met Hester Onijs,
Textielmuseum), 2017, wol,
375 x 450 cm

Schimmelschat

Ze herinnert zich het moment waarop ze de schoonheid van schimmel voor het eerst echt zag nog goed. 'Dat was zeventien jaar geleden, toen ik net van Amsterdam naar Rotterdam was verhuisd. Ik had een volkstunje en kreeg daar in het huisje een lekkage. Als een schilderij dat door de natuur is gemaakt. En beter dan wat ik zelf kon schilderen.' Ze fotografeerde de vlekken, hield zo bij hoe ze zich

ontwikkelde en besloot ook in de omringende wijk Kroeswijk, op zoek te gaan naar schimmelschatten. 'Ik verspreide vierduizend ansichtkaarten met de vraag of mensen contact met me wilden opnemen als ze vochtvlekken hadden. Eén procent reageerde en bij die veertig mensen ging ik langs om foto's te maken. Achter kleine lekkageplekken bleken grote frustraties, bijvoorbeeld over de burenschuil te gaan. Het ging over veel meer.' Ze

bundelde de foto's in een boekje, waarbij iedere vorm op associatie een titel kreeg. 'Als bij een rorschachtest,' zegt Lizan.

Vormend moment

Hoewel de belangstelling voor vlekken zeventien jaar geleden weer naar boven kwam, voert hij veel verder terug. Lizan vertelt hoe ze in haar kindertijd in de lente altijd met het gezin in een huuje in de bossen verbleef. 'Dan deed je de deur open en rook je het vocht van de winter. Op het plafond boven mijn bed zaten schimmelplekken, die mij een onveilig gevoel gaven. Ik keek er net zo lang naar tot ik er iets in zag

'Ik voel me nog steeds een schilder'

en dan kon ik gaan slapen. Met mijn verbeelding transformeerde ik mijn angst.' Wat haar destijds angst inboezemde, zou later haar grote inspiratiebron worden. Haar interesse in de groei van mossen vindt eveneens zijn oorsprong op die plek, in de bossen rond het huisje. 'Mijn ouders gaven mij en mijn zus dan schoenenendozen om ekkeltjes in te verzamelen. Met mossen bekleedde ik de doos, als een kamer van mos. Achteraf bezien waren dat vormende momenten.'

Achterkant

Op een groot vertijdbaar frame in het atelier is een doek gespannen, dat de drager van werk in wording vormt. Het aanbrengen van de draden gebeurt aan de achterzijde, waarbij Lizan tussentijds steeds naar de andere kant loopt om te kijken hoe het uitpakt. Het tuften is fysiek zwaar. Ze klimt op een ladder en drukt de tuftmachine met veel kracht tegen het doek. Met een ratelend geluid worden de draden in een rap tempo in de ondergrond gepast. Er ontstaat al snel iets, maar Lizan plukt aan de voor-

kant meteen weer wat lussen weg die haar niet bevallen. 'Zo haal ik soms evenveel weg als ik aanbreng. Je kunt het resultaat vooraf niet uitdenken, dat moet al doende ontstaan.' Twee delen van één vorm zijn gescheiden door enkele vrijgelaten centimeters. 'Dat is bedoeld voor een hoek. Ik plaats mijn werk graag aan randen of in hoeken van ruimtes. Niet in het midden van de vloer, zoals je verwacht bij een tapijt.' Als een werk af is, wordt het verstevigd met meerdere lagen latex. Het maakproces aan de achterkant wordt daarmee afgedekt, als een goed bewaard geheim.

Grensvlak

Hoewel Lizan veel kan maken in haar studio, werkt ze ook samen met het Textielmuseum in Tilburg en met een tapijtenwerkplaats in Portugal. 'Als ik op groot formaat werk, moet dat haast wel. Anders kost het me teveel tijd. De vrouwen in Portugal doen dit werk acht uur per dag. Enorme sferballen hebben ze.' Ze laat zien hoe de in Portugal gemaakte kleden verschillen van die uit Tilburg. 'Iedere tufter heeft zijn eigen signatuur, dat herken je.' Dat haar werk zich op het grensvlak van beeldende kunst en design begeeft, blijkt wel uit de locaties waar het de komende tijd te zien is: designbeurzen Object Rotterdam en Salone del Mobile in Milaan, maar ook een expositie bij Pictura in Dordrecht. Waar ze momenteel aan werkt? 'Een werk van vijf meter hoog, dat op de muren van een conferentieruimte komt in een ziekenhuis in Sittard. En ik wil een heel veel van mossen gaan maken.'

Het werk van Lizan Freijesen is van 8 t/m 10 februari te zien op Object (Rotterdam), van 16 februari t/m 24 maart in Pictura (Dordrecht) en van 9 t/m 14 april op de Salone del Mobile (Milaan).

www.lizanfreijesen.com